

IQTISODIY TAHLILNING BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA ZARURIYATI

Rustamov Farrux

Samarqand agroinnovatsiyalar va tadqiqotlar instituti talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada iqtisodiy tahlilning ahamiyati, uning asosiy tarkibiy qismlari va qo'llanilishi ko'rsatilgan. Unda iqtisodiy tahlilda qo'llaniladigan usullar muhokama qilinadi, tegishli adabiyotlarni ko'rib chiqadi va uning siyosat ishlab chiqishda, biznes strategiyasida va iqtisodiy rejalashtirishda ajralmas rolini ta'kidlaydigan topilmalar keltirilgan. Muhokama iqtisodiy tahlilning amaliy natijalariga urg'u beradi va ushbu vositadan samarali foydalanish bo'yicha tavsiyalar bilan yakunlanadi.

Kalit so'zlar. Iqtisodiy tahlil, bozor iqtisodiyoti, iqtisodiy siyosat, biznes strategiyasi, iqtisodiy rejalashtirish, iqtisodiy ko'rsatkichlar, Mikroiqtisodiyot, Makroiqtisodiyot

Investitsiya, ishlab chiqarish va taqsimotga oid qarorlar talab va taklifning o'zaro ta'siridan kelib chiqadigan bozor iqtisodiyoti sharoitida iqtisodiy tahlil ushbu dinamikani tushunish uchun muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Bu siyosatchilarga, korxonalariga va shaxslarga iqtisodiy tendentsiyalar, bozor sharoitlari va kelajakdagi potensial stsenariylar to'g'risida tushuncha berish orqali ongli qarorlar qabul qilishga yordam beradi. Ushbu maqola bozor iqtisodiyotidagi iqtisodiy tahlilning ahamiyatini o'rganib chiqadi, uning iqtisodiy siyosatni shakllantirish, biznes strategiyalarini boshqarish va umumiy iqtisodiy rejalashtirishni osonlashtirishdagi rolini ta'kidlaydi.

Iqtisodiy tahlil har xil usul va yondashuvlarni o'z ichiga oladi, ularning har biri iqtisodiy tadqiqotning turli jihatlariga mos keladi. Birlamchi usullarga quyidagilar kiradi:

Tavsifiy tahlil: iqtisodiy hodisalarni tasvirlash uchun ma'lumotlarni to'plash va taqdim etishni o'z ichiga oladi.

Qiyosiy tahlil: tendentsiyalar va sabab-oqibat munosabatlarini aniqlash uchun turli vaqt davrlari yoki mintaqalar bo'yicha iqtisodiy natijalarni o'rganadi.

Bashoratli tahlil: tarixiy ma'lumotlar asosida kelajakdagi iqtisodiy sharoitlarni prognoz qilish uchun ekonometrik modellardan foydalanadi.

Normativ tahlil: istalgan maqsadlarga erishish siyosatini taklif qilish uchun iqtisodiy natijalarni qiymat baholari asosida baholaydi.

Ushbu usullar ko'pincha statistik vositalar, ekonometrik modellar va ma'lumotlar tahlillari tomonidan qo'llab-quvvatlanadi, bu tahlilchilarga murakkab ma'lumotlar to'plamlaridan mazmunli tushunchalar olishga imkon beradi.

Iqtisodiy tahlil bozor iqtisodiyotida bir necha sabablarga ko'ra hal qiluvchi ahamiyatga ega. Bu erda uning zarurligini ta'kidlaydigan ba'zi asosiy jihatlar:

Resurslarni Taqsimlash

Iqtisodiy tahlil kam resurslarni qanday samarali taqsimlash mumkinligini aniqlashga yordam beradi. Talab va taklifni tushunib, korxonalar ishlab chiqarish, narxlash va taqsimlash to'g'risida xabardor qarorlar qabul qilishlari mumkin, bu esa resurslardan ular eng qadrlil bo'lgan joyda foydalanilishini ta'minlaydi.

Narxlarni Aniqlash

Bozor iqtisodiyoti resurslarni taqsimlashda narx mexanizmiga tayanadi. Iqtisodiy tahlil talab va taklifning o'zaro ta'siri orqali narxlar qanday aniqlanishini tushunishga yordam beradi. Shuningdek, u iste'molchilarning imtiyozlari, ishlab chiqarish xarajatlari yoki texnologik yutuqlar kabi turli omillar tufayli narxlarning o'zgarishini kutishda yordam beradi.

Iste'molchilarning Xulq-Atvori

Iste'molchilarning xatti-harakatlarini tushunish biznes va siyosatchilar uchun juda muhimdir. Iqtisodiy tahlil iste'molchilar qanday qaror qabul qilishlarini, narxlarning o'zgarishiga qanday munosabatda bo'lishlarini va ularning xarid tanloviga qanday omillar ta'sir qilishini o'rganishga yordam beradi. Ushbu ma'lumot marketing va mahsulot ishlab chiqarishda korxonalar uchun va siyosatchilar uchun qoidalar va siyosatlarining ta'sirini baholashda juda muhimdir.

Biznes strategiyasi va investitsiya

Kompaniyalar investitsiyalar, kengaytirish va operatsiyalar to'g'risida strategik qarorlar qabul qilish uchun iqtisodiy tahlildan foydalanadilar. Iqtisodiy ko'rsatkichlar, bozor tendentsiyalari va raqobat manzarasini tahlil qilib, korxonalar kelajakdagi sharoitlarni yaxshiroq prognoz qilishlari va shunga muvofiq rejalashtirishlari mumkin.

Davlat siyosati va tartibga solish

Hukumatlar va nazorat qiluvchi organlar iqtisodiy barqarorlik va o'sishga yordam beradigan siyosatni ishlab chiqishda iqtisodiy tahlilga tayanadilar. Bunga soliq solish, subsidiyalar, savdo siyosati va qoidalarning turli tarmoqlar va umumiy iqtisodiyotga potentsial ta'sirini tushunish kiradi.

Bandlik va mehnat bozorlari

Iqtisodiy tahlil mehnat bozorlari faoliyati to'g'risida tushuncha beradi, bandlik tendentsiyalari, ish haqini aniqlash va siyosatning ish o'rinlarini yaratish va ishsizlikka ta'sirini tushunishga yordam beradi. Bu ham korxonalar, ham siyosatchilar uchun mehnat bozori muammolarini hal qilishda juda muhimdir.

Iqtisodiy o'sish va rivojlanish

YaIM, inflyatsiya va savdo balanslari kabi makroiqtisodiy ko'rsatkichlarni tahlil qilish iqtisodiyot salomatligini baholashga yordam beradi. Ushbu tahlil o'sish

imkoniyatlarini, potentsial xavflarni va barqaror iqtisodiy rivojlanishni qo'llab-quvvatlash uchun zarur choralarni aniqlash uchun juda muhimdir.

Xatarlarni Boshqarish

Iqtisodiy tahlil korxonalar va investorlarga iqtisodiy tebranishlar, bozor o'zgaruvchanligi va tashqi zarbalar bilan bog'liq xavflarni baholashga yordam beradi. Bu ularga ushbu xavflarni kamaytirish va investitsiyalarini himoya qilish strategiyasini ishlab chiqishga imkon beradi.

Bozor raqobati va monopoliyani tartibga solish

Iqtisodiy tahlil bozor tuzilmalarini, shu jumladan raqobat darajasini va monopoliyalar yoki oligopoliyalar mavjudligini tushunish uchun juda muhimdir. Ushbu bilim monopoliyaga qarshi qonunlarni amalga oshirishga va adolatli raqobatni rivojlantirishga yordam beradi.

Global savdo va xalqaro aloqalar

Globallashgan iqtisodiyotda xalqaro savdo dinamikasi va valyuta bozorlarini tushunish juda muhimdir. Iqtisodiy tahlil global voqealarning ichki bozorlarga ta'sirini baholashga va aksincha, savdo siyosati va xalqaro muzokaralarga rahbarlik qilishga yordam beradi.

Iqtisodiy tahlil bozor iqtisodiyotida ajralmas hisoblanadi, chunki u murakkab iqtisodiy hodisalarni tushunish, ongli qarorlar qabul qilish va iqtisodiy farovonlikni targ'ib qiluvchi siyosatni ishlab chiqish uchun tizimli asos yaratadi.

Iqtisodiy tahlil qiyinchiliklardan xoli emas. Iqtisodiy tizimlarning murakkabligi, kelajakdagi voqealarning noaniqligi bilan bir qatorda, prognozlarning aniqligi va siyosat tavsiyalarining samaradorligini cheklashi mumkin. Bundan tashqari, iqtisodiy ma'lumotlarning talqiniga siyosat natijalariga ta'sir qilishi mumkin bo'lgan mafkuraviy tarafkashliklar ta'sir qilishi mumkin. Ushbu qiyinchiliklarga qaramay, iqtisodiy tahlil bozor iqtisodiyotining noaniqliklarini hal qilishda muhim vosita bo'lib qolmoqda. Uning siyosat ishlab chiqish va biznes strategiyasida oshkoralik va hisobdorlikni oshirishdagi rolini oshirib bo'lmaydi.

Xulosa

Iqtisodiy tahlil bozor iqtisodiyotida ajralmas bo'lib, turli darajalarda qaror qabul qilishga turtki beradigan muhim tushunchalarni beradi. Iqtisodiy tahlil samaradorligini oshirish uchun quyidagi takliflar taklif etiladi:

Ma'lumotlar infratuzilmasiga investitsiyalar: hukumatlar va tashkilotlar iqtisodiy prognozlar va tahlillarning aniqligini oshirish uchun ishonchli ma'lumotlarni yig'ish va tahlil qilish infratuzilmasiga sarmoya kiritishlari kerak.

Fanlararo yondashuvlar: xulq-atvor iqtisodiyoti va siyosatshunoslik kabi boshqa fanlardan tushunchalarni o'z ichiga olgan holda, iqtisodiy hodisalarni yanada kengroq tushunish mumkin.

Uzluksiz ta'lim: siyosatchilar, biznes rahbarlari va tahlilchilar iqtisodiy tahlilning eng yangi metodologiyasi va texnologiyalaridan xabardor bo'lish uchun doimiy ravishda o'rganish bilan shug'ullanishlari kerak.

Ushbu chora-tadbirlarni qabul qilish orqali manfaatdor tomonlar bozor iqtisodiyotida barqaror iqtisodiy o'sish va barqarorlikni ta'minlash uchun iqtisodiy tahlildan foydalanishlari mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Xoliqulov A.N. Iqtisodiy tahlil. O'quv qo'llanma. Samarqand.: Fan bulog'i nashriyoti uyi, 2023, 212 bet
2. Астахов В.П. «Анализ финансовой устойчивости фирмы (процедуры связанный с банкротством)». М.; «Финансы и статистика» 1996.
3. Войтоловский Н.В. Экономический анализ: Основы теории. Комплексный анализ хозяйственной деятельности организации. Учебник.-М.: Высшее образование, 2005.
4. Pardayev M.Q., Xoliqulov A.N., Oltaev Sh.S. Makroiqtisodiy tahlil va prognozlashtirish. O'quv-uslubiy qo'llanma, Samarqand. SamISI, 2022, 84 bet.
5. Xoliqulov A.N, Usmanova D.Q., A.O. Qarshiyev. Tarmoqlar sohasini tartibga solish va raqobat. O'quv qo'llanma. Samarqand.: Fan bulog'i nashriyoti uyi, 2022, 174 bet
6. www.iqtisodiyot.uz